

D85/14

2 oktober 1985

ROEMENEN EN BULGAREN INGEZET BIJ SLOTOFFENSIEF TEGEN
KRUISVLUCHTWAPENS

De bezoeken van twee opvallend "zware" delegaties uit Roemenië en Bulgarije aan Nederland in de afgelopen maand september, markeren een duidelijke opleving van de interesse uit deze Oosteuropese hoek voor het Nederlandse kernwapenvraagstuk. Deze belangstelling komt op een moment dat een definitief besluit over de plaatsing van 48 kruisraketten voor de deur staat en in verband daarmee door het Komite Kruisraketten Nee (KKN) een volkspetitionnement wordt georganiseerd.

In het verleden werd van Oosteuropese zijde tegen de uitvoering van het NAVO-dubbelbesluit vooral campagne gevoerd door de Russen. Maar nu van Sovjet-kant alle aandacht en energie wordt aangewend om de wereld te overtuigen van de schadelijke effecten van de Amerikaanse SDI ("Star Wars")-plannen, lijken de kleinere landen in het Oostblok door Moskou te worden ingezet voor de laatste fase in de slag tegen de middellange afstandswapens.

Dit is des te opmerkelijker aangezien diverse signalen uit Oost-Europa erop duiden dat deze slag al min of meer als verloren wordt beschouwd en na het bekend worden van SDI van secundair belang geacht wordt. Ook een organisatie als de Wereldvredeeraad geeft momenteel de hoogste prioriteit aan de campagne tegen ruimtewapens. Vertegenwoordigers van deze communistische mantelorganisatie tonen zich dan ook weinig ingenomen met de grote aandacht die hier te lande nog wordt geschonken aan de nucleaire middellange afstands-raketten, omdat daardoor het thans veel belangrijker geachte SDI-probleem naar de achtergrond zou worden gedrongen.

Gelet ook op enkele recente Sovjet-verklaringen ruikt Moskou waarschijnlijk nog steeds een kleine kans op een "succesje" inzake de plaatsing van kruisvluchtwapens in Nederland maar wordt het aan de bondgenoten Bulgarije en Roemenië overgelaten het verzet in Nederland tegen de raketten in de laatste fase van de besluitvorming extra kracht bij te zetten.

ROEMENEN EN BULGAREN INGEZET BIJ SLOTOFFENSIEF TEGEN KRUISVLUCHTWAPENS

De rol van Gheorghe DUTA

In de afgelopen maanden viel aan Roemeense zijde een opmerkelijke belangstelling voor de kernwapendiscussie in Nederland waar te nemen. Een sleutelrol wordt daarbij vervuld door de ambassaderaad van Roemenië in Den Haag, Gheorghe DUTA. Pas een jaar geleden arriveerde hij in Nederland, doch in korte tijd is het hem gelukt een groot aantal contacten te leggen met Nederlandse politici en vredesactivisten. Zijn nadrukkelijke belangstelling voor vraagstukken van vrede en veiligheid krijgt nog meer reliëf, wanneer deze geplaatst wordt tegen de achtergrond van zijn verleden als Roemeens vertegenwoordiger bij de MBFR-besprekingen in Wenen* .

Op de in juli gehouden END-conferentie** te Amsterdam, waar andere officiële Oosteuropese vredesbewegingen verstek lieten gaan uit ongenoegen over de koers van de westerse vredesbewegingen, werd Roemenië wel vertegenwoordigd en wel in de persoon van Gheorghe DUTA, die zich voor deze gelegenheid aandiende als afgevaardigde van het "Roemeense Nationale Comité voor de Verdediging van de Vrede".

Het Nederlands Dagblad*** meldde dat DUTA zich tijdens de conferentie steeds vriendelijk bleef opstellen, ook toen er krachtige pleidooien voor de onafhankelijke vredesgroepen in Oost-Europa werden gehouden en de Westduitse Petra KELLY (Grünen) kritiek uitte op de "binnenlandse vrede", zoals die in Boekarest wordt afgedwongen. Tegenover journalisten verklaarde hij overigens wel dat de Westeuropese vredesbeweging van nevenzaken hoofdzaken heeft gemaakt, waarbij hij ongetwijfeld doelde op de nieuwe accenten binnen de vredesbeweging op kwesties als mensenrechten in Oost-Europa en andere politieke vraagstukken die niet direct met de ontwapeningsproblematiek te maken hebben. Eerder had DUTA voor het END-gezelschap een rede gehouden waarin hij citeerde uit de Roemeense oproep aan landen van het Warschau Pact, om over te gaan tot eenzijdige stappen op het gebied van troepenvermindering en verlaging van het defensiebudget**** . Daarnaast betuigde hij volgens het Nederlands Dagblad nadrukkelijk steun aan enkele recente Sovjet-initiatieven op het gebied van vrede en veiligheid.

De contacten die DUTA op deze conferentie en bij andere gelegenheden heeft weten te leggen met vertegenwoordigers van de Nederlandse Vredesbeweging, hebben ertoe geleid dat enkele van hen een uitnodiging van de Roemeense vredesraad hebben ontvangen, om een bezoek aan Boekarest te brengen. Ook in de komst van een delegatie van de Roemeense communistische partij (CPR) naar Nederland in de week van 23 tot 27 september jl., heeft DUTA naar alle waarschijnlijkheid een werkzaam aandeel gehad.

*Mutual Balanced Force Reduction.

**European Nuclear Disarmament

***d.d. 9 juli 1985.

****De Waarheid d.d. 6 juli 1985

Een "zware" delegatie uit Roemenië

Het bezoek van de CPR-delegatie aan Nederland vond plaats op uitnodiging van de CPN. Naast gesprekken met vertegenwoordigers van deze partij stonden echter ook ontmoetingen met politici uit de PSP de PPR en de PvdA op het programma. Het actiecentrum voor het volkspetitionnement werd eveneens met een bezoek vereerd. Het Roemeense gezelschap stond onder leiding van Ilie VERDET, een "politiek zwaargewicht", die reeds jaren behoort tot de kleine kring van vertrouwelingen rondom CEAUSESCU. VERDET, geboren op 10 mei 1925 en al vanaf 1960 lid van het CC-CPR is momenteel volwaardig lid van het Politiek Uitvoerend Comité en tevens CC-secretaris. Tot vorig jaar was VERDET eerste vice-voorzitter (vice-premier) in de Staatsraad. Als afgestudeerd econoom heeft hij talrijke functies bekleed in de sociaal-economische sfeer. Ook leidde hij belangrijke delegaties naar het buitenland, bijvoorbeeld naar het Hongaarse partijcongres in 1966, naar Frankrijk in 1970 en naar de DDR en de Sovjet-Unie in latere jaren.

In het gezelschap van VERDET arriveerde op Schiphol Olympia SOLOMONESCU. Gaf de naam VERDET vooral politiek gewicht aan de delegatie, met SOLOMONESCU kreeg het bezoek nog een extra dimensie.

Als plaatsvervangend hoofd van het "International Department" (ID) van de CPR*, vertegenwoordigt zij een CC-afdeling, die een belangrijk aandeel heeft in de voorbereiding en uitvoering van de Roemeense buitenlandse politiek.

Het ID en de buitenlandse politiek van Roemenië

De Roemeense buitenlandse politiek lijkt op het eerste oog bijna exclusief een zaak van president en partijleider Nicolae CEAUSESCU. In de afgelopen twintig jaar heeft de man, die in eigen huis met ijzeren -stalinistische- vuist regeert, in de buitenlandse politiek van zijn land met wisselend succes een zekere onafhankelijkheid tegenover de Sovjet-Unie weten te bewaren. Regelmatig stuit hij daarbij op de grenzen van de speelruimte die hij op buitenlands politiek terrein van de leiders in het Kremlin krijgt**. CEAUSESCU's bemoeienis met de buitenlandse politiek gaat zover, dat hij vrijwel iedere gast, zelfs vertegenwoordigers van de meest nietige partijtjes en staatjes, in "prive-audiëntie" ontvangt. Het ID, dat in andere Oostblokstaten dikwijls nadrukkelijk op de voorgrond treedt bij internationale contacten, blijft daardoor in Roemenië veel meer op de achtergrond. Dit neemt niet weg dat ook voor het betrekkelijk kleine Roemeense ID - naar schatting 40 medewerkers - een belangrijke taak is weggelegd op het gebied van de externe partijbetrekkingen, de voorbereiding van het buitenlands beleid en de controle op de uitvoering van dit beleid.

*Daarnaast is zij plaatsvervangend CC-lid, vice-voorzitter van de Nationale Vrouwenraad, voorzitter van de Nationale Demografische Commissie en lid van de Nationale Vergadering (het parlement).
**Vgl. FOCUS A85/25 Verlenging Warschau Pact en A85/36 Blokpolitiek Sovjet-Unie aangescherpt.

Het ID-CPR bestond in het verleden uit twee secties: een voor relaties met niet-socialistische landen en een voor relaties met socialistische landen. Na een ingrijpende interne reorganisatie werden beide secties in het begin van de jaren zeventig samengevoegd tot een afdeling. Deze is tot op de dag van vandaag verdeeld in onderafdelingen voor achtereenvolgens socialistische, landen, ontwikkelde kapitalistische landen en ontwikkelingslanden. Een vierde onderafdeling is verantwoordelijk voor relaties met internationale organisaties en houdt zich bezig met ontwapeningsvraagstukken, Conferenties voor Europese Veiligheid en Samenwerking en de beweging van niet-gebonden landen: min of meer sleutelementen van de Roemeense buitenlandse politiek.

Het is niet duidelijk voor welk onderdeel Olympia SOLOMOLESCU als plaatsvervangend hoofd verantwoordelijk is, maar in elk geval vertegenwoordigt zij een afdeling die een stevig stempel drukt op het Roemeense buitenlandse beleid en daarbij het ministerie van Buitenlandse Zaken in belangrijkheid overvleugelt. Typerend daarvoor is dat dit ministerie aanbevelingen voor personeel voor de buitenlandse dienst eerst moet voorleggen aan een speciale CC-kadersectie, die op haar beurt bij het ID te rade gaat, waar men dossiers bezit over iedereen die in buitenlandse dienst is (geweest). Het ministerie heeft zelf geen toegang tot deze dossiers. Overigens is de huidige minister van Buitenlandse Zaken van Roemenië, Stefan ANDREI, voordien eerste plaatsvervangend hoofd bij het ID-CPR geweest.

Er zijn aanwijzingen dat Oosteuropese ID's naast hun bemoeienissen met partij besluiten op het gebied van de buitenlandse politiek, zich ook bezighouden met het initiëren en coördineren van activiteiten in de sfeer van heimelijke politieke beïnvloeding, zoals deze worden ontplooid door vriendschapscomite's, Oosteuropese vredesraden, verenigingen voor culturele uitwisseling, vakbonden en andere massaorganisaties. Ook tussen internationale communistische mantelorganisaties en Oosteuropese ID's worden veelvuldig contacten waargenomen. Het is zeer waarschijnlijk dat alle ID-activiteiten op dit terrein steeds plaatsvinden in nauw en voortdurend overleg met de inlichtingendiensten.

Uiteindelijk worden alle Oosteuropese ID's geïnstrueerd en geactiveerd vanuit het zogenaamde "Bloc-Department" van de CPSU in Moskou. Er is sprake van een intensieve samenwerking tussen dit "Bloc-Department" en de afzonderlijke Oosteuropese ID's. Moskou geeft op dit gebied de voorkeur aan bilaterale contacten, doch er vinden van tijd tot tijd ook bijeenkomsten plaats van medewerkers van alle ID's, teneinde bijvoorbeeld de strategie tegenover de westerse vredesbeweging op elkaar af te stemmen.

Soms lijkt het of activiteiten van afzonderlijke ID's op eigen initiatief plaatsvinden - zeker in het geval van Roemenië - ,maar de organisatiestructuur is zo opgebouwd dat de belangrijke beslissingen op dit terrein altijd op initiatief van of minstens in overleg met het Kremlin genomen worden.

De verhoogde Roemeense belangstelling voor het Nederlandse kernwapenvraagstuk zou zo bezien wel eens via het ID-circuit vanuit Moskou gedirigeerd kunnen zijn, waarbij de Sovjet-Unie, zoals vaak in het verleden, dankbaar gebruik maakt van de reputatie van "onafhankelijkheid" die Roemenië in het Westen geniet.

Bulgaarse activiteiten

Bij de inspanningen die de Bulgaren zich inzake het kernwapenvraagstuk getroosten in de richting van Nederland, speelt de Bulgaarse Boerenpartij (BZNS) een belangrijke rol. In twee FOCUSSEN* werd eerder dit jaar reeds ingegaan op het "onafhankelijke" imago dat deze tweede politieke partij van Bulgarije tracht op te houden, om zo op te kunnen treden als aanvaardbare gesprekspartner voor Westerse politieke partijen die huisverig staan tegenover contacten met een communistische partij.

Daarbij werd ook gewezen op de activiteiten van het huidige hoofd van de internationale afdeling (ID) van de BZNS, Victor VALKOV. Als voormalig eerste secretaris van de Bulgaarse ambassade in Den Haag, maakt hij nog regelmatig gebruik van relaties met Nederlandse politici en andere invloedrijke personen, die hij destijds - tussen 1980 en 1983 - heeft aangeknoopt, teneinde de Bulgaarse (lees Sovjet-) visie op kwesties van vrede en veiligheid te slijten. Nog zeer recentelijk, op 11 september j.l., wisselde CDA-voorzitter BUKMAN in Sofia met BZNS-leider Petur TANCHEV van gedachten over ontwapeningsvraagstukken zoals het instellen van een kernwapenvrije zone op de Balkan. De eerder gesignaleerde pogingen van VALKOV om naast de relaties die zijn partij onderhoudt met D'66 en de PPR, ook banden te leggen met een grotere, meer invloedrijke Nederlandse politieke partij, hebben blijkens dit CDA-bezoek de eerste vruchten afgeworpen.

Het bezoek van een Bulgaarse parlementaire delegatie aan Nederland in de week van 10 tot 14 september j.l., vond plaats op uitnodiging van de Staten-Generaal en viel dus min of meer toevallig in een tijd waarin de kernwapendiscussie in een beslissende fase verkeerde. De delegatie, onder leiding van de voorzitter van de Nationale Vergadering, Stanko TODOROV, liet de kans niet onbenut om de wapenwedloop aan de orde te stellen in gesprekken met de Nederlandse bewindslieden LUBBERS en VAN DEN BROEK, de beide kamervoorzitters STEENKAMP en DOLMAN en vertegenwoordigers van de politieke partijen. Mede daarom was in de Bulgaarse delegatie waarschijnlijk ook een plaats ingeruimd voor Milena STAMBOLIISKA, vice-voorzitter van het parlement en BZNS-lid, die als lid van het Bulgaarse Vredescomite regelmatig verschijnt op internationale vredesfora en zodoende uitstekend geïnformeerd is over ontwapeningsvraagstukken. Na afloop van het bezoek maakte het Bulgaarse dagblad Rabotnitsjesko Delo** gezag van het aan beide zijden bestaande bewustzijn, dat gewaakt moet worden over de vrede en de toekomst

*FOCUS A85/33a en A85/33b De Bulgaarse Boerenpartij: een communistisch lokaas.

**d.d. 15 september 1985.

van onze planeet. Het persbureau BTA liet weten dat TODOROV de Nederlandse politici had ingelicht over de vredelievende buitenlandse politiek van Bulgarije, gericht tegen de wapenwedloop en de ontwikkeling van nieuwe middellange afstandsraketten in Europa en het streven naar kernwapenvrij maken van de Balkan. Hij benadrukte, aldus BTA, de actieve steun die zijn land geeft aan Sovjetrussische vredesinitiatieven en de vredesvoorstellen van landen van de socialistische gemeenschap. Het persbureau wist ook te melden dat het besluit tot plaatsing van kruisraketten in Nederland wordt ondersteund door de regerende coalitiepartijen, maar wordt verworpen door het merendeel van de partijen en het Nederlandse volk, dat in het aannemen van het besluit een gevaarlijke stap ziet tegen de vrede in Europa en de wereld.